

DET ENKLA OCH DET SVÅRA

(1971)

I Bibeln, psalmerna och annars

I sin på många sätt väsentliga helsidesartikel om det nya psalmbokstillägget " Psalmer och visor " (Tillägg till den svenska psalmboken. Förslag utgivet av 1969 års psalmskommitté - del 1: 2 SOU 1975:3)

Skriver Jan Arvid Hellström (i Dagen 28/2) att han personligen skulle önskat mycket mera av den enkla vardagsnära visan . " Många sånger - enligt min mening alltför många - är väldigt svåra. Det gäller både text och innehåll. Man skulle önska ett enklare och mera vardagsnära ord - och tonspråk.. " Det är ett mycket rimligt önskemål, även om man kan göra det förbehållet att människor söker sej till kyrkorna också för något som är mer än vardagen. Det är också i mycket stor utsträckning beaktat inom psalmskommittén. " Det talas (i Psalmer och visor) mycket om närhet och närvaro. Knappast något bibelord har fått ett starkare genomslag än Uppenbarelseboken " Han skall bo ibland dem " (Psalmskommitténs Betänkande sid 27)

Men där finns också en del texter - ungefär ett dussin - som säkert både ifråga om innehåll och form kan te sej svårfattliga och avlägsna för många. Vi har i kommittén varit väl medvetna om detta - också om varför vi ansett det angeläget att ha dem med. Framför allt har vi velat vara bibeltrogna. Det finns i Bibeln mycket som man måst lämna utanför om man bara hållit sej till det enkelt - vardagsnära. Vid sekelskiftet talade man ofta om " Jesu enkla lära " i motsats till Paulus, som krånglade till det och blev dogmatisk. Paulus är ju uppriktig nog att erkänna att det är en del som är svårt att fatta i hans brev. Waldenström sa nån gång att det är lättare att lära ett barn evangelium än multiplikationstabellen. Det är en sida av saken. Det finns andra som vetter mot det gåtfulla och svårfattbara.

Varför berättar Jesus sina liknelser? Inte för att komma med enkla prediko illustrationer. " Åt eder är Guds rikets hemlighet given, men åt dem som stå utanför meddelas alltsammans i liknelser, för att de " med seende ögon skola se och dock intet förnimma och hörande öron höra och dock intet förstå, så att de icke omvända sig och undfår förlåtelse." Markus 4:11 - 12 " till att uppenbara, vad förborgat har varit från världens begynnelse " Matteus 13:35. Man har jämfört liknelserna med fixeringsbilder. Jesus har räknat med människans förmåga att själv se och upptäcka - glädjen och det stärkta självmedvetandet som ligger i det.

De " svåra orden ", de som man får brottas med själv, har ofta betytt mest. Det är erfarenheter som inte bara predikanterna har gjort. Det man under möda och kanske vända tillägnat sej själv bli på ett särskilt sätt ens eget. Det som kommer fram ur en dialogpredikan - var nu dialogen skett - betyder säkert mer än det som förklaras från en kateder eller predikstol.

En av orsakerna till att människor - inte bara de troende - genom årtusendena sökt sej till Bibeln är att de där får skildringar av både tillvarons motsägelsefylldhet och gudsviljans outrannsaklighet. Man har känt igen sej själv och världen omkring sej och fått hjälp att där - i nöden, konflikterna och mörkret - hitta Gud.

Lidmanssången - numera psalmen - " Osalighet, o gåtfullhet .. " griper redan i anslaget tag om en. Den är både bibliskt och mänskligt sann; båda sakerna finns där samtidigt - det vardagsnära och det fjärran. Man ska kunna sjunga " O hur saligt att få vandra ", med samma rätt om tillvarons och gudsviljans gåtfullhet.

Ett ord som " det vardagsnära " är långt ifrån ett entydigt ord. Det kan vara något mysigt, för andra något som de långsamt går under i eller hotas att plötsligt krossas av.

Det finns ungefär ett dussin texter som vi i kommittén bedömt som svåra;

617 " Du drar mig ej vid ett rep "

Här talas den kristna mystikens språk, de sidor i Guds väsen som bara kan uttryckas med ord som börjar med bokstaven " o " – obegriplig, ofattbar, outrannsaklig, outgrundlig etc. Vi har tyckt att starkare, mer naket och personligt kan människans längtan efter Gud knappast uttryckas än i refrängen " och jag längtar så efter dej " Texten är av Nelly Sachs. En röst som häftigare än någon annans tolkat miljoners lidande, borde ju vara värd att lyssna till. Var det så lätt att förstå Guds vilja i vad som hände i Belsen, och ändå inte släppa sin förtröstan. Det var det Bibelns människor gjorde, i situationer som ofta var lika svåra och tillsynes meningslösa.

683 " O natt av ljus som ej kan dö "

Den verkar motsägelsefull, men öppnar sej, om man begrundar det Psaltar ord som hänvisar till natten som ska lysa som dagen.

708 " Jag känner den. Min tro och nattens mörker. "

en förkortning av Johannes av Korssets " Själens dunkla natt ", en dikt som genom århundradena varit en källa till livsförnyelse för otaliga människor och upphov till väckelser.

709 " Ordlöst med andedräkten "

Erfarenheter som man sedan 1000-talet gjort inom den österländska kyrkan genom den så kallade andningsbönen.

738 " Som en skärva ler "

Byggd på den psalm i Psaltaren (22) som Jesus bad på korset. Något enkelt vardagsnära skulle sannerligen inte hjälpt honom där.

757 " När mörker över djupen var. " och 769 " Min moder var ett urtidshav. "

Bygger rad för rad på bibelord, som hänvisas till, och som är centrala – men kanske inte så lättfattliga. Kanske inte heller några av de symbolord de översatts med. Är dessa adekvata och bibelorden väsentliga finns ju ingen anledning att gå förbi dem.

768 " I en spegel av stoft "

Mänskan ska komma till medvetande om sin identitet. Det är ingen lätt process, men den är nödvändig.

767 " Alla trådar spända. "

En till bristning spänd, sliten mänska ska kunna känna igen sej själv.

792 "Vind sopar töcken i rymd. "

Här finns en del moderna symbolord, bl.a. om kärnklyvning, men det bör väl inte vara så svårt nu efter den stora studiecirkeldriven om kärnkraften.

789 " Hur svårt att ena tron med livets dagar." (Harry Martinson)

Men här talas också om " Hur lätt att tro på livet efter detta." Här finns alltså både det enkla och det svåra, och texten skulle kunna betraktas som en mönstertext.

Några fler psalmer eller visor som skulle kunna vara väldigt svåra både i text och innehåll, har jag inte lyckats hitta.

Man kan tycka att det är för många. Också att de är för få, om man tänker på hur stort utrymme det motsägelsefulla, gåtfulla, plågsamma och obegripliga har både i Bibeln i ens eget liv och i världen runtomkring oss.

De författare som medverkat, har inte gjort det för att krångla till något eller göra sej själva djupsinniga eller märkvärdiga. De har stått inför sanningskravet. Mycket kan sättas i enkla formler, och det är viktigt för att evangeliet ska nå ut. Men inte allt. Hur smal eller bred marginalen för detta andra ska göras, är en inte så lätt avvägningsfråga.

Ovanstående gäller för texterna. Melodierna har jag en alltför bristfällig kompetens för att yttra mej om.

Anders Frostenson